

L-Ortografija tal-Għaqda

Ta' NIKOL BIANCARDI

NAHSBU li l-lum ftit fadal nies li m'humieq jadottaw l-ortografija li swiet tant hidma u għaraq lill-membri tal-Għaqda tal-Kittieba tal-Malti. Bis-sahha ta' din l-ortografija l-lum *kulhadd* qiegħed jikteb xorta wahda; ingħidu kulhadd għax il-wahdjet fost il-kittieba li għadhom ma haddnux l-ortografija tagħna huma jew nies neqsin mit-tagħlim, jew nies li għadhom iridu jgħibu taħwid fil-letteratura tagħna; nies li ma jixtix jaraw lil Malta magħduda bhala nazzjon bl-Ilsien tagħha, bl-Innu tagħha, bid-drawwjet tagħha.

Fost ta' l-ewwel, jgħifieri fost in-nies ta' nofs tagħlim, insibu dawk li għandhom rieda kbira biex jiktbu tajjeb imma minhabba li ma jafux x'jgħifieri grammatika u sintassi u ma għandhom l-ebda tagħrif ta' ilsna oħra, tarahom idahħlulek il-*k* u l-*q* fejn jifhemu huma, u mili-bqija xejn. Donnha l-ortografija tal-Għaqda hija mibnija biss fuq dawn iż-żewġ ittri.

Fost tat-tieni nsibu nies li l-ħsibijiet tagħhom xejn ma huma Maltin. Billi jiktbu b'ortografija italianizzata huma jaħsbu li b'hekk qegħdin iżommu prinċipju li l-lum rabba s-sadid: prinċipju li l-lum qdiem u tmermer.

Il-lum hemm letterati Taljani m'hux biss li ma jaqblux magħhom, iżda li saħansitra qegħdin jithabtu biex iressqu l-Ortografija Taljana lejn l-Ortografija tagħna u lejn l-Ortografija Ingleza. Fost dawn l-istudjużi Taljani nsibu lil Cesare La Serra, li jgħammar f'Via Maria Adelaide, 1, Ruma. Qabel ma nagħtu tagħrif dwar l-ortografija maħluqa minn dan l-istudjuż, irridu ngħibu kelma b'kelma b'cejjeċ minn ittra li huwa xandar fir-rivista "La Settimana Incom Illustrata", fil-ħarġa ta' l-ewwel jum ta' Lulju, 1950:—

Karo Direttore,

Okkorrerebbe spiegare all'inaro lettore:

1o. Ke una semplificazione della scrittura italiana ottenuta asseñando ad oñi singolo suono una sola lettera, renderebbe più facile l'apprendimento della lingua ai bimbi e ayi stranieri.

2o. Ke un alfabeto italiano così fonetizzato avrebbe maggior probabilità di essere adottato kome alfabeto internazionale.

3o. Ke l'unificazione deyi alfabeti faciliterrebbe immensamente le komunikazioni tra i popoli.

5o. Ke tale unifikazione costituirebbe la necessaria premessa all'adozione di una lingua universale, oñi utopia, domani, forse, realtà.

Questi sono yi skopi della mia modesta rivista "ortografia", ke sarò lieto di inviare gratis a quanti fra i suoi lettori me la richiederanno.

Grazie e kordiali saluti.

Via Maria Adelaide, 1, Roma.
CESARE LA SERRA,

Sa hawn l-ittra ta' La Serra.

Għad li l-lum aħna ma nistgħux naqblu f'kollox miegħu, ma nistgħux ma nfakkrux, iżda, li l-bidla tal-*g* helwa (li aħna nsejħu b'*g*: ġe bit-tikka) fil-*j* Ingleza, bħal oggi: oñi), kienet ilha tittanta lil bosta mill-istudjużi Maltin. Tant hu hekk li għall-ħabta ta' l-1882 ix-*Xirka Xemìa* holqot sistema ta' kitba Maltija fuq Alfabet Fonetku li fih hemm xi ittri li jaqblu ma' l-ittri fonetiċi ta' Cesare La Serra, fosthom l-ittra *k* fil-kelma *kelb*, eċċ., u l-ittra *j* fil-kelma *jdid*, il-lum miktuba *gidid*. Fuq din is-sistema kienu ħarġu xi kotba tal-Qari Malti għall-Iskejjel tal-Gvern miktubin minn A. Preca u minn Achille Ferris (Spettur ta' l-Iskejjel Elementari). Din ix-*Xirka* mietet wara ftit snin ta' ħajja. Qabel u wara x-*Xirka Xemìa* kittieba oħra ippruvaw jagħmlu l-istess, biex iressqu l-Ortografija Maltija lejn l-Ingleza, kif oħrajn ippruvaw iressqu l-Ortografija Maltija lejn it-Taljani. Il-Għaqda tal-Kittieba tal-Malti, iżda, żammet it-triq tas-sewwa, kif jixhed it-tifhir li qalgħet minn lingwisti internazzjonali meta bniet u xandret l-ortografija tagħha li l-lum Malta kollha haddnet, jgħifieri **l-istampa, il-grati, l-iskejjel** (fosthom l-Università) u fl-aħħar, iżda mhux l-inqas, il-Kurja.